

Befallningshafvande i länet blifvit dertill förordnad; och skall dervid ojäfvigt och skrifkunnigt vittne närvara.

Protokoll, i hvilket protest blifvit införd, skall ock af vittnet underskrifvas.

Om remiss till Lag-Utskottet anhålles vördsamt.

Stockholm i Januari 1886.

G. V. Schotte.

N:o 6.

Af Herr **Wærn, Carl Fredrik:** *Om införande af ett stadgande att bruksegare, som innehar åborätt till något under bruket skatteköpt hemman, skall vid skattemannarätten bibehållas, äfven i det fall att bruket nedlägges.*

Genom Kongl. Maj:ts nådiga förbud emot flyttningen af smiden och hammarskatt den 11 December 1766 stadgades, att skatterättigheter å kronohemman, hvilka för något bruks skull samt till dess hjälp blifvit från kronan inlösta, skola, om bruket nedlägges, hemfalla till kronan eller bördeman; dock att i förra fallet åboen vid sin lösningsrätt bibehålles emot köpeskillingens erläggande till kronan, utan att bruket någon åborätt tillerkännes.

Genom Kongl. skrifvelsen den 3 Februari 1855 förklarades att, då vid inträffande åboledighet å de till brukens understöd skattesålda kronohemman icke någon till åboskapet berättigad person af den siste åboens slägt finnes, besittningsrätten å hemmanet, så vida bruket ej är nedlagdt, tillkommer bruksegaren.

Genom Kongl. kungörelserna den 24 Maj 1878 och 23 December 1881 har slutligen i afseende på de under bruken skatteköpta hemmanen blifvit stadgadt, att den som innehar åborätt till sådant hemman skulle ega rätt att till vederbörande bruksegare öfverlåta sin åborätt samt att bruksegaren å sin sida skall vara berättigad att öfverlåta sin skattemannarätt till sådant hemman åt den, som å hemmanet innehar

åborätt, med rättighet för denne att varda vid skattemannarätten bibehållen, äfven i det fall att bruket sedermera nedlägges.

Sistnämnda rättighet att, om bruket nedlägges, förblifva egare till hemmanet, tillkommer deremot icke den bruksegare, som köpt åborätten. Detta framgår tydligen af Kammar- och Kommers-kollegiernas den 23 November 1876 afgifna underdåniga utlåtande, i hvilket det heter:

»Om åter bruksegaren inköper åborätten, lärer sådant, lika litet som i fråga om det förhållande Kongl. brefvet den 3 Februari 1855 afser, inverka på de villkor, hvarunder skattemannarätten af bruksegaren åtnjutes, eller föranleda dertill, att den i Kongl. förbudet den 11 December 1766 stadgade påföljd af skattemannarättens förlust, i händelse bruket nedlägges, derigenom varder upphäfd.»

Detta synes mig dock högeligen orättvist. Då kronan en gång erhållit skatteköpeskillingen, bör den icke göra anspråk på, att sådan skall för andra gången erläggas, och ännu mindre förklara sig villig att efterskänka sina anspråk derpå till åboens förmån, men neka att göra det till bruksegarens, äfven sedan denne till-löst sig åborätten.

De statsekonomiska åsigter, som föranledde 1766 års förbud, hyllas ej nu. Man erkänner nu, att alla näringar äro lika berättigade till statens skydd och alla lagliga förmåner, samt anser det ej längre vara till landets nytta, att någon näring, som ger förlust, fortfarande drifves.

Stadgandet kan dessutom lätt kringgås. I stället för att af åboen köpa åborätten, kan bruksegaren till honom sälja skattemannarätten och, genom att derefter tillhandla sig hemmanet med så väl åbo- som skattemannarätt, komma till full eganderätt deraf, äfven om bruket nedlägges. Och finnes ingen åbo, kan han, med undantagande af den honom genom 1855 års Kongl. bref tillkommande åborätt, sälja bruket och derefter återköpa först skattemannarätten till hemmanet, hvilket då tillfaller honom med full eganderätt, samt derefter den öfriga bruksegendomen.

Deremot anser jag det rättvist och fullkomligt i sin ordning, att, der åbo- och skatterätt äro åtskilda, åboen, om bruket nedlägges, återfår den rätt att skatteköpa hemmanet, som för bruksanläggningens befrämjande blifvit hans förfäder afhänd.

Min vördsamma motion är därför,

att det må i lag stadgas, att bruksegare, som innehar åborätt till något under bruket skatteköpt hemman, skall vid skattemannarätten till hemmanet bibehållas, äfven i det fall att bruket nedlägges.

C. F. Wærn.